

TEORIILE SOCIOLOGICE ALE MIGRAȚIEI

Ecaterina ZUBENSCHI ⁵

Abstract

Migrația este unul dintre procesele sociale care a influențat și influențează profund societatea actuală, milioane de cetățeni de diferite naționalități, din țările de emigrare aleg calea migrației. Migrația persoanelor din Republica Moldova este una dintre principalele migrații dinspre estul spre vestul continentului, o migrație foarte dinamică, a cărei abordare necesită o viziune diferențiată și complexă.

Ținând cont de multitudinea teoriilor sociologice ale migrației, ne propunea să descriem doar unele teorii, care după părerea noastră au o popularitate mai înaltă și care reflectă mai adecvat cauzalitatea migrației sociale.

Rolul temei abordate este de a familiariza publicul interesat în domeniul migrației cu dezbaterile teoretice din câmpul studiilor de migrație, discutând tipologiile și teoriile sociologice despre migrație, grupate în funcție de tematica teoretică abordată. Astfel, prin această structurare intenționăm constituirea unui dialog între teoriile prezentate și cauzalitatea migrației, precum și între diferitele perspective teoretice utilizate.

Cuvinte cheie: teoriile sociologice ale migrației, legea oportunităților vicariante, mijloace de integrare a migranților

1.Întroducere

Teoriile sociologice ale migrației cercetează și explică cauzele migrației, felul de susținere, consecințele ei culturale, economice și sociale. Analiza se concentrează asupra relațiilor sociale ale migrației, rolul rețelelor sociale ca factori de inițiere, susținere și încheiere a procesului migrațional. Ipoteza teoriilor sociologice este că integrarea imigranților depinde de capitalul lor social. Rețelele sunt considerate ca o formă de capital social care facilitează migrația. Emigranții rămân influențați de continuarea legăturii cu țara de origine și destinație, și de orice altă legătură socială care leagă aceste țări (Tabelul 1).

Tabelul 1. Teorii (T) sociologice despre migrație

Denumirea teoriei (T), reprezentanți. Ideea principală
<p>Legea oportunităților vicariante numită și legea alocativă: lansată în anul 1940, perfectată în anul 1962.</p> <p>Legea (1962) lui Samuel A. Stouffer 1900-1960, sociolog american, este numită și legea oportunităților sau alocativă: numărul migranților variază direct proporțional cu spațiile alocative care alocă oportunități în proporții suficiente și de calitate. Numărul persoanelor care migrează (volumul migrației) între două locuri (de emigrare și imigrare) este direct proporțională nu cu distanța ci cu oportunitățile existente, care intervin de-a lungul acelei distanțe” (a rutei potențiale).</p>

⁵ Ecaterina ZUBENSCHI, dr. conf. UPS ”I. Creangă”, e-mail: e.zubenschi@yandex.ru

Teoria bispațialității și a imboldului pasionar. SUA, 1960, 1966: factorii push-pull. Sociologul și demograful Everett S Lee (1917-2007) a rafinat modelul lui Ravestein. A introdus ideea de obstacole (**factori obstacolari**) care pot interveni (necesari a fi depășiți, înainte de migrare). Acești factori influențează volumul și distanța migrației. Țările de origine și de destinație sunt considerate ca având o serie de atribute, percepute individual de fiecare migrant, în funcție de caracteristicile individuale personale: capacități, posibilități, profesionalism etc. Factorii push-pull nu acționează direct, ci mediat, în dependență de vârstă, educație, gen, apartenențe de toate tipurile, clasa socială, starea civilă, legăturile familiale, gradul de cunoaștere a populației primitoare etc., care, influențează abilitatea depășirii obstacolelor migrației.

Teoria fazelor procesului migrațional, lansată de **S.N. Eisenstadt**, 1950 în Israel, Palestina: Procesul migrației, descris din trei faze interdependente: formarea motivației; emigrarea; adaptarea/ integrarea în țara gazdă.

Teoria stadială a proceselor migraționale, 1990. Рыбаков Леонид Леонидович (născut, 1931), economist demograf și sociolog rus din URSS. Clasifică procesul de migrare în trei stadii/etape: • **etapa inițială** sau pregătitoare, care reprezintă procesul de formare a mobilității teritoriale a populației; • **Etapa de bază de strămutare**, de schimbare a domiciliului rezidențial; • **etapa finală, de încheiere**, reflectă încorporarea/ incluziunea migraților în locul de destinație. Face deosebire dintre incluziune, adaptare și absorbție. Analizează amănunțit și complex comportamentul migrațional al populației, potențialul mobilității și comportamentul migrațional real, procesele și formele tipologice de adaptare și supraviețuire, evidențiind rolul mediului de primire în localitatea gazdă. Descrie funcțiile procesului migrațional, rolul statului și a politicilor migraționiste în gestionarea migrației, în diferite etape ale ei.

Teoria pieței duale sau a segmentării forței de muncă și a ierarhiei sociale, apărut în SUA, la sfârșitul anilor 1970. Reprezentanți: P. Deringer, L. Basch, M. J. Piore, Massey et al., 1998. Migrația se explică prin cererea structurală a țărilor dezvoltate față de forța de muncă străină pentru anumite sectoare economice. Conform acestei teorii, piața forței de muncă din țările dezvoltate este divizată în două sectoare: sectorul primar, în care este asigurată stabilitatea și remunerarea substanțială a muncii (ocupat de către băștinași) și sectorul secundar, în care lucrează migrații, cu slujbe grele și prost plătite. Teoria caută să se desprindă de modelul monocausal al teoriei neoclasice. Studiază: • situația etnică a migraților internaționali pe piața muncii, apariția segregării sociale. • pe lângă factorii economici, analizează și alte elemente: factorii instituționali, genul, etnia, rasa; • accentuează rolul important al angajatorilor și guvernelor în migrația internațională, explică migrația prin cererea de pe piața forței de muncă, mai ales în sectorul terțiar economic al țării gazdă; • observa supraviețuirea fenomenului migrațional chiar în cazurile în care disparitățile nivelului de viață între cele două țări (de origine și de destinație) nu mai sunt semnificative.

Teoria asimilării, lansată în SUA în anul 1939. Completată în anii 1960, 1964, 2000. Reprezentanți: Redfield, Linton și Herskovits, 1939; Gordon, 1964, McLeod, Parker, Portes, 1978, Pries, 1999, First, 2000. Teoria evidențiază modelele tipologice ale procesului de integrare, numite modele de asimilație/aculturație/absorbție culturală și structurală a migraților în societatea gazdă. Pierderea identității etnice. Cele mai recunoscute modele de aculturație: Modelul unidimensional de asimilație „creuzet/oală de topit”; Modelul bidimensional; Modele multidimensionale.

Teoria rețelelor de migrație, se afirmă la sfârșitul anilor 1980 în SUA. Este completată în anii 1990, 1999. Reprezentanți: Douglas Massey (1952), sociolog american; Edward J. Taylor (1999)

antropolog, sociolog, economist. Sintagma „rețele de migranți” desemnează un ansamblu de relații interregionale, care se stabilesc și unesc migranți, foști migranți, nemigranți, potențiali migranți din țările de origine și destinație, prin legăturilor lor de rudenie, prietenie, cunoștințe. •Familia și comunitatea ocupă un loc central; •Rețelele facilitează și susțin migrația indivizilor din comunitatea de origine, atenuând riscurile ce pot apărea ca urmare a migrației

Teoria spațiilor sociale transnaționale. Reprezentanți: Gordon Milton Myron 1918, sociolog; Portes Richard, 1941, economist american englez; Portes Jonathan, 1966, economist și sociolog englez; Portes Alejandro, 1944, sociolog american; McLeod, Parker 1978; Pries Ludger, 1953, sociolog german, 1999; First, 2000)

Transnaționalismul. Propus de Nina Glick Schiller, Linda Basch și Cristina Szanton Blanc în anii 1990. • Intelege migrația transnațională ca pe un proces prin care imigranții dezvoltă și susțin relații sociale multiple ce unesc societățile lor de origine cu cele de destinație (...) Un element esențial al transnaționalismului este multitudinea de implicări ale migranților atât în societățile de origine cât și în cele de destinație (Basch și al., 1994). • **Transmigranții** sunt definiți ca fiind acei **migranți ale căror experiențe de viață transcend granițele statelor** națiune și care dezvoltă și mențin relații multiple – familiale, economice, sociale, organizaționale, religioase și politice – peste aceste granițe (Szreter S., 2004). • legăturile permanente între migranți și comunitatea de origine conduc la apariția unor **spații sociale transnaționale** (Portes, 2005) sau **translocale** «în care se fuzionează identități noi și multiple și **(în care) sunt exercitate o varietate de forme vechi și noi de putere sau dominație**» (Szreter S., 2004) • Un concept înrudit spațiului transnațional este cel de **câmp social** - «un set de rețele interconectate de relații sociale prin care idei, practici și resurse sunt schimbate, organizate și transformate» (Levitt, 2004). Fiecare persoană devine un ”nod” conectat cu altele pentru a forma o rețea. • **comunitate transnațională (...)** include un număr tot mai mare de oameni ce trăiesc vieți duble. Membri sunt cel puțin bilingvi, se deplasează cu ușurință între diferite culturi, adesea dețin locuințe în două țări, și urmăresc interese economice, politice, și culturale ce necesită prezența simultană în ambele țări (Portes, 1999, Portes, 2002).

Sursa: Elaborat de autor

2. Legea oportunităților vicariante, denumită și legea alocativă

Sociologul american, Samuel A. Stouffer a interpretat studiul în zona Cleveland- Ohio, asupra mobilității rezidențiale a migrației, pe care le-a descris în lucrarea: „Social Research to Test Ideas” (1962), lansând legea oportunităților, numită și legea alocativă (1940). *În lege se spune că, numărul persoanelor care migrează și străbat o distanță este direct proporțională, nu cu distanța, ci cu oportunitățile care intervin de-a lungul aceleiași distanțe.* Stouffer confirmă indirect, explicația dată de Ravenstein -raportul dintre volumul migranților și distanța parcursă, fiind limpede regula că, odată cu creșterea distanței, se reduce numărul migranților, din cauza distanței și creșterii numărului de oportunități ivite. În viziunea lui Stouffer, oportunitățile sunt locurile libere ivite („intervening opportunities”), pentru a fi ocupate. „O persoană din zona X, se mută într-o casă (loc liber - oportunitate) din regiunea Y. Un anumit loc liber neocupat, din oricare oraș, reprezintă oportunitate. Numărul total de imigranți este egal cu numărul total de oportunități fructificate în localitatea de sosire. Stouffer a introdus conceptul de „migranți competitivi”, înțelegând „totalitatea migranților candidați la oportunitățile dintr-o anumită zonă”. Numărul migranților variază direct proporțional cu spațiile alocative: care alocă oportunități în proporții suficiente și de

calitate. Dacă într-un loc e nevoie de 5- 10 persoane nu se constituie motivația migraționistă. Dar dacă în acel spațiu e nevoie de 100- 500 persoane, atunci se declanșează procesul migrației (Stouffer S. A., 1940).

Arnold M. Rose a încercat să pună în relație «distanța» cu «statusul socio-economic» al migranților, formulând ipoteza că *persoanele cu un status superior acoperă o distanță mai mare în căutarea unor oportunități mai bune, spre deosebire de migranții cu status inferior, care nu au nevoie de deplasări prea lungi*. Impulsul migrator se află într-un loc, care reprezintă un câmp de oportunități monofuncționale.

2. Modelul lui everett s. Lee

Everett S. Lee în 1966 a reformulat legile lui Ravenstein, pentru a pune accentul pe factorii interni (sau de "împingere"), adăugând ipoteza factorilor obstacolari (obstacolele migrației), ca factori care intervin și influențează volumul și distanța migrației. *El încearcă să dezvolte o schemă generală a migrației, pe baza a 4 categorii de factori*: 1. factori asociați cu zona de origine; 2. factori asociați cu zona de destinație; 3. obstacole care intervin între cele două zone; 4. factori personali.

Tabelul 1. Factorii de respingere și factorii de atracție, după (14: Everett Lee, 1966)

Factorii de împingere (Push)	Factorii de atracție (Pull)	Obstacolele vicariante (intervening obstacles) distanța, barierele fizice, politice, culturale, etnice etc., acționează ca <i>forțe de inhibiție împiedicând migrația</i> . Lee a demonstrat că variabilele ca barierele fizice, politice și distanța, pot reduce sau preveni migrația, iar evoluția migrației este selectivă din cauză că diferențialele ca sexul, vârsta și clasa socială influențează modul în care persoanele răspund la procesul „push-pull” (împingere-atracție), iar aceste împrejurări le formează abilitatea de a trece peste obstacolele care apar. Factorii individuali, ca educația persoanei, cunoașterea persoanelor potențiale primitoare și legăturile de familie pot favoriza sau împiedica migrația (Bădescu, 2013).
Război, Dezastre naturale, poluare Deșertificarea, foamete sau secetă Amenințări cu moartea Teamă politică sau persecuție Condiții necorespunzătoare Sclavia sau munca forțată Pierderea averii, sărăcie Lipsa locurilor de muncă Lipsa oportunităților Insecuritate Îngrijire medicală neadecvată	Cererea forței de mână de lucru Oportunități de angajare Condiții mai bune de viață Îngrijire medicală adecvată Climat atractiv Securitate Legături de familie Educație Industria Sentimentul de a avea	

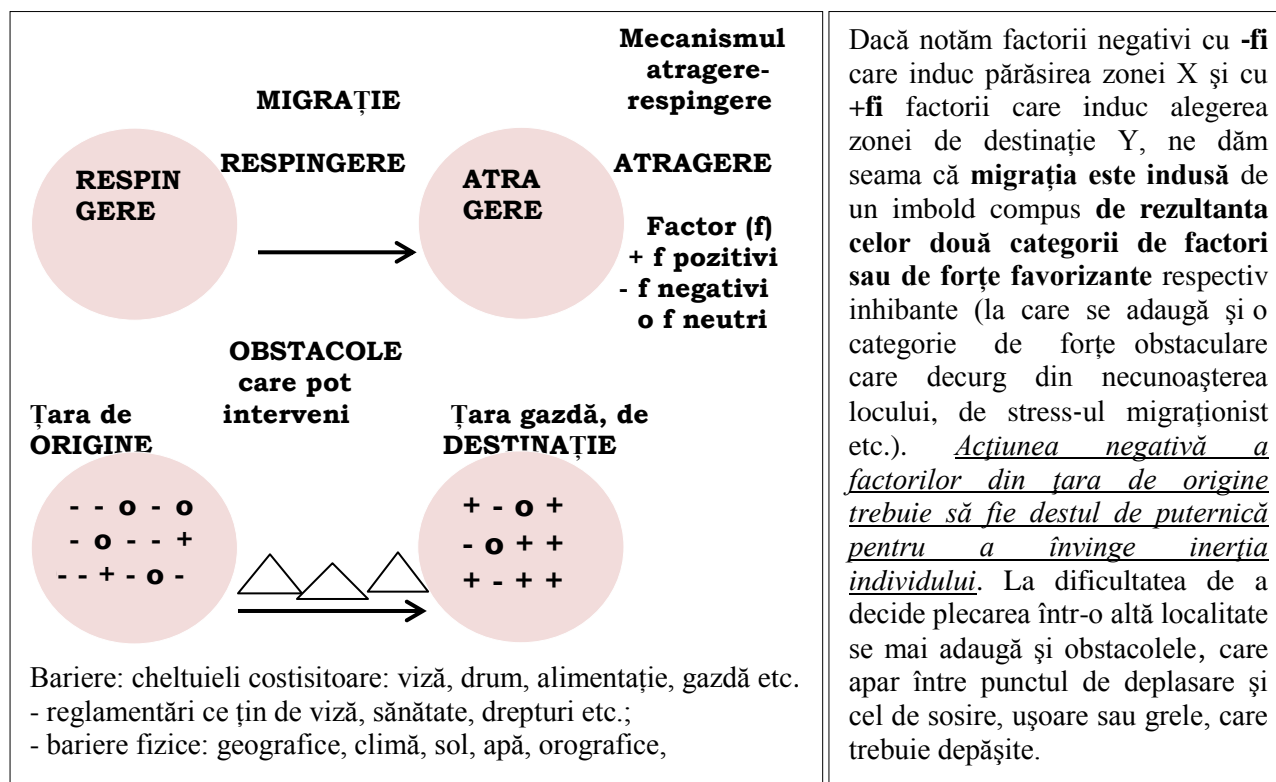
Sursa: Elaborat de autor

Demersul sociologic întreprins de autor cuprinde examinarea factorilor migrației, cercetarea volumului procesului migrațional, a fluxurilor de emigranți, a contrafluxurilor de imigranți și a trăsăturilor definitorii ale migranților. Everett Lee accentuează factorii de respingere (push factors) și subliniază impactul pe care îl au obstacolele vicariante (intervening obstacles) asupra migrației.

Factorii push-pull nu acționează direct, ci mediat în diferențe migraționiste: vârstă, educație, gen, apartenențele de toate tipurile, clasă socială, legăturile familiale, gradul de cunoaștere a populației primitoare etc., influențând abilitatea de a depăși obstacolele migrației. O altă diferență se referă la etapele «ciclului de viață». Pentru mulți tineri, zona de origine este locul unde s-a derulat perioada anilor formativi. Sănătatea de care beneficiază tinerii și lipsa responsabilităților familiale, le creează o supraevaluare a avantajelor din țara de destinație și, concomitent, o subapreciere a dezavantajelor țării natale. Dificultățile asociate cu

asimilarea într-un mediu mai nou vor crea, la rândul lor, aprecieri contradictorii și eronate asupra factorilor pozitivi și negativi de la destinație. Factorii personali au, de asemenea, un rol major în procesul migrației, deoarece aceștia pot să favorizeze ori să frâneze mișcarea spațială a oamenilor. Acești factori sunt corelați de Everett S. Lee cu etapele ciclului de viață al indivizilor și cu starea lor psihică. „Unele persoane rezistă schimbării rezidențiale, fără a trece prin complicațiile stresante, frecvent suportate de altele. Pentru unii oameni trebuie să apară motive serioase de migrare, pentru alții este nevoie de simple provocări sau promisiuni” (Everett Lee, 1966). Hotărârea de a migra, conchide Lee, nu poate fi pe de-a întregul rațională. *În anumite cazuri, dezechilibrele emoționale, mentale, stările dipresante, situațiile imprevizibile etc., fac rațiunea să fie eclipsată irațional în decizia de migrare.* Prin urmare, factorii personali sunt greu de descifrat, deși rolul lor în adoptarea deciziei de emigrare este foarte important. Fenomenul disparităților în privința PIB-ului în țările destinație și de orihine, sunt un exemplu de factori bivariați, dat fiind faptul, că la sensibilitatea migrantului ajung informațiile sau sentimentele disparităților nu ale variației interne a PIB-ului. Mai apoi, informațiile (presensibilitatea) față de spațiu are tot un caracter bivariat, căci individual simte nu ceea ce se petrece în spațiul său național, ci diferența dintre două spații de referință, pe care o precunoaște, grație informațiilor unui mediu mediativ sau informal de prieteni, cunoscuți etc. La fel se întâmplă cu veniturile. Nu din cauza, că acasă scad veniturile, devine motivul emigrării, ci faptul că insul simte, precunoaște că în bispațialitatea europeană (UE-țara de origine), de pildă, se manifestă o diferență mare de venituri și atunci este atras de spațiul cu veniturile mai mari, iar atracția aceasta se petrece numai atunci când veniturile sale coboară sub nivelul veniturilor altor gospodării din spațiul de acasă, așa încât deja ceea ce se întâmplă acasă e precunoscut concomitent cu ce se întâmplă în lume și atunci se naște în el acea tensiune lăuntrică numită imbold spre emigrare sau impuls migraționist (Figura 1).

Figura 1. Modelul lui Everett Lee (1966), de luare a deciziei de a migra

Acest fenomen, este numit pasionarism migraționist, care inundă uneori, spații uriașe. Modelul pasionarismului migraționist este un model bispațial sau bivariat. Factorii

(push- pull - “respingere- atracție”, care- o explică, variază concomitent în două spații, în cel de origine și în cel de destinație. Migrația se declanșează sub influența a două seturi de factori aflați în relație de opoziție și de complementaritate dintre două spații diferite: unul de origine și altul de destinație. Migrația este, așadar, bivariată și bispațială pentru că în cadrul ei se trece dintr- un spațiu național sau regional în altul, și mai ales pentru că factorii care- o generează acționează în conjuncție, bispațial, concomitant din două spații. «Schema generală» obținută de Lee constituie un reper important în multitudinea cercetărilor, migraționale și în contextul ei social.

Abordările teoretice ale lui Ravenstein și Lee fac parte din categoria modelelor gravitaționale de cunoaștere a migrației – înțeleasă ca o mișcare între un punct de origine și altul de destinație. Ele sunt legate de începuturile preocupărilor pentru cercetarea migrației ca fenomen intern și zonal. Într-un asemenea cadru de investigație, s-au putut descoperi o serie de regularități empirice, pe baza cărora s-a edificat teoria migrației internaționale și la a cărei dezvoltare a contribuit teoria economiei neoclasice.

3. Teoria integrării, numită asimilării sau aculturației

Teoria integrării, numită asimilării sau aculturației provine din antropologie. Prima definiție a teoriei provine din antropologie. Aculturația, ca teorie recunoscută, aparține lui Redfield, Linton și Herskovits. Integrarea migranților în societatea țării gazdă, constituie un proces complex, desfășurat sub influența factorilor obiectivi, subiectivi economici, etnici și psihologici (Rumbaut R.G., 1999).

Integrarea migranților este un proces bidirecțional al intrării migranților într-o societate nouă. De felul cât de bine se integrează imigranții în societatea dată, va depinde bunăstarea migrantului și stabilitatea socio-economică și politică societății în ansamblu. Este important de a folosi ambele componente ale integrării - potențialul migranților înșiși și impactul asupra mediului extern (Добренъков В. И., 2000).

Aculturația include acele fenomene care rezultă atunci când grupuri de persoane, care au diferite culturi vin în contact direct și constant, cu efecte modificatoare ulterioare în modelele culturale originale ale unuia sau ambelor grupuri. În literatura de specialitate, sunt descrise mai multe tipuri de modele. Modelul unidimensional al aculturației, inspirat istoric de imigrația europeană în SUA în secolul al XIX-lea și prima parte a secolului XX. Primul model al aculturației (de absorbție totală), a considerat că procesul de aculturație poate fi privit ca adaptare succesivă la noul context, pierzând treptat patrimoniul etnic (Gordon, 1964). Nu se știe data exactă când acești imigranți au sosit, nu vorbeau limba și nu cunoșteau cultura americană (Tabelul 2). Cu trecerea timpului, noii imigranți au devenit pe deplin adaptați la noul context. Această adaptare a însemnat de multe ori că și-au pierdut limba lor originală și au devenit americanizați. Ceea ce nu s-a schimbat, de obicei, în procesul aculturației a fost religia. Potrivit unor opinii, procesul de adaptare s-a realizat pe parcursul a trei generații. Prima generație a fost cea care s-a mutat. Cea de-a doua generație a avut ambele culturi. A treia generație a fost pe deplin adaptată la noul context cultural (Portes, 2005). Conform acestei opinii, aculturația a decurs asemeni a două vase comunicante între ele. Cultura majoritară (americană) și cultura de origine (Europa) funcționează precum vasele comunicante. La început, vasul european este plin și vasul american este gol. Pe măsură ce imigranții rămân tot mai mult timp în noul context, vasul american se umple treptat și cel european se golește. Acest tip de aculturație este puternic motivată de dorința de a construi o nouă existență și de a deveni membru cu drepturi depline al comunității din țara de destinație. Același tipar de absorbție completă a migranților în țara gazdă, a predominat în

multe țări din Europa de Vest (de exemplu: aderența completă a evreilor imigranți din sudul și estul Europei, la limbile și obiceiurile etnice olandeze), (Klein J., Fontan J., 2004).

Tabelul 2. Mijloace de integrare a imigranților în noua societate a țării primitoare

Componente ale integrării	Mijloacele integrării	
	Asimilația	Coexistența reciprocă a culturilor
<i>Integrarea civilă</i>	Naturalizarea Lipsa restricțiilor în mobilitatea teritorială Posibilitatea de realizare a drepturilor solicitate Schimbarea identității etnice cu identitatea civică	Naturalizarea Lipsa restricțiilor în mobilitatea teritorială Posibilitatea de realizare a drepturilor solicitate Posibilitatea de autoidentificare a sinelui cu o anumită categorie socială: etnică, religioasă, teritorială
<i>Integrarea economică</i>	Posibilități: - de a obține un loc de muncă - de a avea un salariu echivalent cu cel al populației băștinașe Posibilitatea de a obține : - oricare din prestările sociale - realizării potențialului antreprenorial - achiziționări de bunuri imobile și exercitarea drepturilor de proprietate	
<i>Integrarea ecologică</i>	Satisfacția vizând condițiile și caracteristicile naturale și geografice ale teritoriului țării gazdă; Sănătate satisfăcătoare	
<i>Integrarea social-psihologică</i>	Accesul liber la educație Cunoașterea și vorbirea fluentă a limbii țării gazdă (de destinație)	Posibilități: - de a învăța și de a vorbi în limba maternă; - de a obține studii tradiționale naționale; - de a trăi compact, alături de conaționali săi din grupul etnic
<i>Integrarea religioasă</i>	Adoptarea religiei de bază a noii societăți	Posibilitatea de a mărturisi religia anterioară solicitată
<i>Integrarea culturală</i>	Acceptarea culturii țării gazdă Negarea tradițiilor naționale	Posibilitatea de a: - dezvolta și propaga arta și cultura națională; - împărtăși tradițiile naționale a țării de origine

Sursa: Elaborat de autor

Modelul bidimensional al aculturației. Există unele grupuri de imigranți care au fost în măsură să-și mențină limba și cultura proprie pentru multe generații (grupurile de chinezi în Singapore). Un alt exemplu este păstrarea religiei de către multe grupuri musulmane din diaspora. Cel mai influent model bidimensional al aculturației a fost propus de Berry (2: 1997, 2001). Modelul susține că un imigrant se raportează atât la cultura țării de origine cât și la cultura țării gazdă. Prima întrebare este dacă imigrantul consideră important să-și păstreze cultura etnică. A doua întrebare este dacă imigrantul consideră important să adopte cultura majoritară. Răspunsurile la aceste întrebări sunt conceptual independente: un răspuns afirmativ la prima întrebare nu implică un răspuns negativ la a doua întrebare. Din aceste întrebări și răspunsuri, ar putea fi formulate patru combinații posibile de răspunsuri. Combinația păstrării culturii etnice și adoptării culturii predominante se numește integrare. Așadar, integrarea se referă la biculturalism. În cercetările actuale privind aculturația, integrarea este cea mai populară alegere a imigranților (Pajares M., 2007).

Separarea se referă la păstrarea culturii etnice și neadoptarea culturii predominante. În această variantă, imigranții continuă să-și trăiască viața conform specificului lor etnic în noul loc (femeile musulmane care după ce au trăit în vestul Europei zeci de ani nu sunt în măsură să vorbească limba țării gazdă. Profilul lor cultural, lingvistic și psihologic nu s-a

schimbat pe parcursul acestor decenii). Separarea este o opțiune viabilă în cazul în care imigranții trăiesc într-un context cu mulți conaționali, conducând la probleme de izolare, în cazul în care, imigranții trăiesc într-o zonă în care aceștia sunt singurii imigranți din acea țară. Opusul separării, numit asimilare, se referă la completa absorbție în cultura gazdă și pierderea culturii etnice.

Modelul unidimensional al aculturației poate fi luat exemplu, pentru ceea ce înseamnă asimilare.

Marginalizarea implică o respingere atât a culturii etnice, cât și a celei majoritare, și este o consecință a refuzului de a se raporta la cultura etnică și imposibilitatea de a se raporta la grupul majoritar. În Olanda, marginalizarea poate fi întâlnită în rândul unor adolescenți și tineri adulți marocani-olandezi care nu doresc să facă parte din cultura marocană a strămoșilor lor, pe care o consideră înapoiată și rurală, și care nu pot aparține culturii olandeze deoarece sunt discriminați în această societate. Modelul bidimensional a fost foarte popular, în baza lui au fost dezvoltate multe proceduri de evaluare

Principalul avantaj al modelului este independența conceptuală a păstrării culturii de origine și adoptării culturii țării în care imigranții s-au stabilit. Mulți imigranți preferă să adopte ambele culturi. Actualmente, modelul bidimensional al aculturației este popularizat, necâtând la faptul că imigrația contemporană ia proporții tot mai mari (Kritz M. M., Lim L. L., Zlotnik H., 1992)..

Provocările legate de conceptualizările aculturației bidimensionale se bazează pe trei constatări de bază. În primul rând, popularitatea integrării pornește de la faptul, că aproape fiecare imigrant în atitudini și comportamente, prezintă o combinație de cultură predominantă și de cultură etnică. Acest argument, a ajuns să acopere o varietate uimitoare de preferințe de aculturație. De exemplu, integrarea înseamnă combinația continuă de către imigranți, a culturii predominante și a culturii etnice (îmbinare-amestecare). Asta înseamnă că ambele culturi sunt reprezentate în mod egal în atitudinile și comportamentul imigrantului. Unii imigranți pot comuta rapid între culturi (numită, de obicei, alternare); un turc-german se comportă ca un turc între turci și ca un german printre germani. Acest tip de comutare conștientă în și în afara culturilor a fost studiat și experimental. Mai întâi este amorsată identitatea etnică sau majoritară a imigranților, apoi este studiată influența acesteia asupra atitudinilor, cogniției sau comportamentului. Exemple de integrare a migranților au fost descrise de către autorii Verkuyten și Pouliasi (2008), cu variante diferite ale integrării (Ciobanu O., 2015).

În al doilea rând, modelul bidimensional pare să se bazeze în mod tacit pe un cadru al aculturației ca trăsătură. Ideea este că, dacă un imigrant preferă separare, el sau ea, are această preferință în toate domeniile vieții. Cercetările au arătat că această consecvență a aculturației ca trăsătură, în timp și în situații constituie, potrivit unor psihologi, reprezintă mărul discordiei. De exemplu, turcii-olandezi preferă să-și păstreze cultura etnică în sfera privată, dar sunt mai înclinați să se adapteze la cultura olandeză în viața publică. Această dependență a aculturației de domeniile diferite ale vieții a fost, găsită în Belgia. O concepție a aculturației ca trăsătură, nu este reprezentativă pentru marea varietate a diferențelor individuale și de grup care se reflectă în modul în care imigranții păstrează cultura lor etnică și / sau adoptă cultura majoritară

În al treilea rând, ideea că imigranții au întotdeauna de-a face cu două (sau mai multe) culturi își pierde aplicabilitatea. De exemplu, cosmopolitismul cunoscut a fi puternic printre expatriați. Acești angajați, adesea extrem de educați, de obicei nu au o legătură strânsă cu culturile în care lucrează (mulți dintre ei lucrează în mai multe țări), dar dezvoltă o cetățenie

globală. În al doilea rând, multe orașe mari au cartiere care găzduiesc mai multe culturi; (Vertovec S., Wessendorf S., 2010) numesc aceasta super-diversitate. Sentimentul de apartenență la cartier s-a bazat pe identificarea cu un cartier foarte multicultural (identitate inclusivă) (Beluschi G., 2015).

Fenomenul aculturației la distanță. Cercetările lui Ferguson în rândul adolescenților jamaicani sugerează că aceștia adoptă trăsături specifice ale culturii americane (muzica și dansul joacă un rol important), deși foarte puțini dintre acești tineri au vizitat vreodată SUA (Ferguson, Bornstein și Pottinger, 2012); Conceptul Națiune Curcubeu promovat de guvern în Africa de Sud, după abolirea apartheid-ului în 1994, pentru a insufla un sentiment de identitate care transcende granițele, inclusiv cele etnice. Ideea din spatele acestui concept este faptul că Africa de Sud modernă este o națiune multiculturală și că locuitorii ar trebui să se mândrească cu această diversitate (curcubeul ca metaforă a cât de frumoasă poate fi diversitatea) (Petroff A., 2017).

Identificarea la distanță, imigranții adolescenți din țările din Maghreb în Belgia adesea se identifică puternic cu colegii lor asupriți din Palestina. În literatura de specialitate, există multe alte exemple de transnaționalism (Park R.E., 1913, 1950).

Modelul asimilației metaforice „creuzet/oală de topit”. Potrivit acestui concept, migrația are loc selectiv. O condiție necesară pentru emigrare este cunoașterea limbii țării gazdă, a doua condiție este valoarea specialității și potențialului intelectual. Asimilația copiilor din familiile migrante decurge pe două căi. Chiar de la începutul frecventării grădiniții/școlii, copiii sunt puși în situația să vorbească și să învețe activitățile/ disciplinele școlare în limba țării gazdă. Un alt model, în același context, destinat copiilor cu un potențial intelectual mai scăzut, prevede la început însușirea de către copii a limbii materne etnice (în primii doi ani de învățare, doar la unele activități sau obiecte), cu învățarea concomitentă a limbii dialogate a țării gazdă și trecerea treptată și deplină la învățarea disciplinelor în limba țării date. Pentru a-și continua studiile sau a se încadra într-un loc de muncă, cunoașterea limbii țării gazdă este obligatorie. Acest model practicat în SUA, URSS și țările occidentale dezvoltate, este actual până în prezent (Beluschi G., 2015).

Modele multidimensionale. Este clar că noțiunea de integrare oferă o redare slabă a proceselor de aculturație în exemplele descrise. Identificarea cu mai multe culturi "policulturalism", devine tot mai frecventă. Identități globale, multiple și incluzive sunt exemple de concepte, care nu pot fi surprinse în mod adecvat într-un cadru bidimensional al aculturației. Multiculturalismul, este atrăgător, deoarece corespunde mai mult cu realitatea aculturației decât oricare dintre modelele anterioare. Tot odată, modelul multicultural nu este nici pe departe un model cu drepturi depline al aculturației. Este necesar de a regândi modelele autohtone conceptuale, procedurile de evaluare pentru a ajusta trecerea la modelele multidimensionale (Fons J. R. Van de Vijver, 2015).

4. Teoria pieței duale sau a segmentării pieței forței de muncă

Teoria pieței duale sau a segmentării pieței forței de muncă *susține că economiile dezvoltate sunt structurate în așa fel încât să aibă nevoie de un anumit nivel de imigrare*. Din acest motiv, fenomenul migrației internaționale este efectul inevitabil al modului de funcționare al pieței forței de muncă. Reprezentanții acestei teorii sunt Michael Joseph Piore, Dikens și Lang.

Michael Joseph Piore cel mai cunoscut reprezentant al curentului, *argumentează că migrația internațională este efectul cererii în forță de muncă caracteristice economiilor dezvoltate* (1979).

Patru factori joacă un rol fundamental în crearea nevoii de forță de muncă imigrantă: 1. inflația structurală, 2. constrângerile ierarhice ale motivației, 3. dualismul economic și 4. modificările demografice ale rezervei forței de muncă. Elementul esențial este existența în țările dezvoltate a unei piețe a forței de muncă duale, alcătuit din două sectoare primar și secundar.

Segmentul sectorului primar, caracterizat de slujbe stabile, condiții bune de muncă, beneficii generoase și posibilitatea mobilității ascendente. Segmentul sectorului secundar, *cu slujbe necalificate și instabile, condiții grele sau periculoase de muncă și slabe posibilități de mobilitate ascendentă. Muncitorii nativi evită încadrarea în sectorul secundar datorită instabilității locurilor de muncă, salariilor mici, statusului și prestigiului scăzut asociat acestor poziții. Transformarea sectorului secundar într-unul atractiv pentru forța de muncă autohtonă, prin creșterea salariilor nu este o soluție pentru angajatori, atâta vreme cât salariul, prestigiul și statusul din sectorul primar, depășește cu mult sectorul secundar. Sporirea generală a salariilor ar duce la inflație structurală (Faist T., 2000).*

Anterior, cererea de forță de muncă, în segmentul secundar, era satisfăcută intern de forța de muncă autohtonă feminină, adolescenți și tărănimea migrantă de la sate. Între timp, modificările sociale și demografice, specifică acestor categorii autohtone, au redus substanțial potențialul lor de angajare în slujbe prost plătite, necalificate și instabile. *Poziția femeilor în societățile dezvoltate (trecerea de la rolurile domestice și de la poziția secundară în cadrul economiei/gospodăriei la statusuri sociale egale cu cele ale bărbaților, le-a oferit femeilor poziții noi – cap al gospodăriei, necătând la efectele negative soldate: divorțialitate înaltă, fertilitate scăzută, viață solitară etc. Accesul femeilor la toate treptele învățământului, dezvoltarea tehnologiilor, urbanizarea și miscșorarea numărului de migranți rurali a redus rezervorul autohton care alimenta segmental secundar al pieței. În acest context, imigranții devin forța de muncă care pot satisface solicitările pieței muncii, fără a atrage consecințele negative ale inflației structurale. Imigranții sunt recrutați pentru a „umple” lipsa ocupațiilor necesare din sectorul secundar, ca economia să funcționeze. Migranții acceptă să lucreze în sectoare secundare, prost plătite, deoarece oricât de mici ar fi salariile, ele depășesc nivelul celor din țara de origine. Abordarea pieței forței de muncă segmentate este o viziune exclusiv, din perspectiva societății, care primește migranți, explicând dacă este nevoie de imigranți, pentru lucrările pe care autohtoni nu vor să le facă. Apare întrebarea: “de ce vin cei care vin să muncească în străinătate? Prin urmare, o teorie care explică doar cererea de pe piață de muncă și neglijează factorii de natură „push” nu poate pretinde că explică decât o parte a realității. Studiile lui Felice Dassetto, dedicate factorilor „push-pull” au adus nuanțări teoriei pieței forței de muncă duale prin identificarea unui al treilea segment al pieței forței de muncă: enclava etnică, care constă în combinația caracteristicilor specifice sectorului primar și secundar, permițând dezvoltarea noilor oportunități de mobilitate pentru imigranți, utilizând și investițiile ce au fost făcute anterior în capitalul uman al acestora.*

5. Teoria rețelelor de migranți

Teoria rețelelor de migranți, dezvoltată de Taylor Ed. J. antropolog, sociolog, economist, și Douglas Massey (1952), sociolog american, autori, care încearcă să explice migrațiunea prin evidențierea caracterului dinamic și cumulativ al fenomenului. Ideile teoretice privind rețelele de migranți au fost lansate în anii 1960-1970, reprezentând una dintre temele principale ale cercetărilor în domeniul migrației internaționale. Teoria a fost fondată în anii 1990 de către sociologul american Douglas Massey (1952), și se referă la migrația internă și internațională atât la nivel microeconomic, cât și macroeconomic. Migrația

este explicată prin prisma relațiilor de rudenie, prietenie cu migranții concetățeni din țările de destinație. Majoritatea migranților își aleg țara de destinație, ținând cont de prezența rudelor sau a diasporelor *de proveniență comună*. Sintagma „rețele de migranți”, desemnează un ansamblu de relații interregionale care unesc migranți, foști migranți, nemigranți și potențial migranți, din țările de origine și de destinație, prin legăturilor lor de rudenie, de prietenie. Unii autori folosesc expresiile de „rețele de migrație”, alții de „rețele de imigranți”, „rețele personale”, „rețele sociale” rețele informaționale, „transmigranți”, „transnaționalism migratoriu”, fluxuri: recrutatorii, traficanții, agenții de turism etc. În 1992, Gurak și Caces identificau, nu mai puțin de 12 abordări ale rețelelor în migrația internațională). În esență, acestea ilustrează modalitatea prin care migranții mențin multiple relații sociale cu comunitatea din care au plecat, indiferent de locurile unde se află (Massey D., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., etc., 2005).

Rețelele de migranți au luat amploare ca urmare a apariției câtorva factori: 1. Dezvoltarea amplă a formelor clandestine de migrație; 2. Incapacitatea factorilor politici de a controla fluxurile; 3. Prioritatea de reintregire a familiei. Costurile migrației pentru un migrant care pleacă spre o destinație nouă, fără cunoștințe, fără abilități de comunicare în limba respectivă și, în special, fără actele necesare, sunt foarte costisitoare. Însă, pentru prietenii și cunoștințele, care se decid să-l urmeze, costurile migrației se vor diminua considerabil pentru că, prin natura lor – relațiile de prietenie dezvoltă o rețea care facilitează accesul pe piața de muncă a noilor veniți în comunitatea de destinație. Printre actorii creatori de rețea, în căutare de forță de muncă ilegală, în țările de destinație, pot fi angajatorii întreprinderilor care funcționează în legalitate sau ilegalitate.

Relațiile sociale și simbolice stabilesc legăturile, furnizând potențialilor imigranți acces la informație, sprijin în găsirea aranjamentelor celor mai sigure și ieftine de depășire a interdicțiilor de intrare în spațiul țării de destinație, sprijin în găsirea unui loc de muncă, a unei locuințe, mijloacelor de trai pentru o perioadă de început, oferirea suportului emoțional și social. a) Odată începută, migrația internațională tinde să se dezvolte în timp, până când, se creează o rețea, care, formează fără dificultăți, mediul necesar migrației, ulterior tendința tinde să descrească; b) Guvernele țărilor de destinație se pot confrunta cu dificultăți în gestionarea fluxului migrator, pentru că, odată inițiat, rețelele de migranți se produc și se dezvoltă indiferent de controlul impus și de regimul politic existent. O rețea socială este o hartă a relațiilor dintre indivizi ce indică modurile în care ei sunt conectați prin diverse grade de familiaritate socială, pornind de la cunoștințe întâmplătoare până la legături familiale puternice.

Teoria rețelelor sau analiza rețelelor sociale este o tehnică utilizată în sociologie, antropologie și în studiile organizaționale. Teoria se centrează asupra felului de rezolvare a problemelor organizațiilor și de realizare a obiectivelor proiectate. Rețelele sociale se referă și la o categorie de aplicații online ce ajută la căutarea forței de muncă solicitate, prin conectarea online a partenerilor de afaceri, grupurilor de interese, persoanelor cointeresate.

Relațiile sociale sunt descrise în teoria rețelelor sociale în termeni de noduri și legături. Nodurile sunt actorii individuali din rețea, iar legăturile sunt relațiile dintre acești actori. Rețeaua este o hartă a legăturilor relevante dintre nodurile ce fac obiectul unui studiu. O rețea poate fi utilizată și pentru a determina capitalul social de care dispun actorii individuali. Forma rețelelor sociale este un factor-cheie al utilității rețelei pentru indivizii incluși. Rețelele dense sunt mai puțin utile pentru membri decât rețelele cu multe spații libere și cu numeroase conexiuni slabe cu indivizi din afara rețelei principale. Rețelele deschise, cu legături slabe și spații sociale goale introduc noi idei și oportunități pentru membrii lor, în

măsură mai mare, decât rețelele închise, ce au multe legături redundante. Cu alte cuvinte, o rețea de prieteni apropiați, care împărtășesc aceleași credințe, preocupări și valori nu își îmbogățește membrii în măsura în care o fac grupurile de indivizi care au conexiuni în alte lumi sociale și acces la o varietate mai largă de informații. Pentru succesul individual, este mai bine să existe conexiuni cu o varietate de rețele, decât multe conexiuni într-o singură rețea. Dintre indicatorii esențiali pentru analiza rețelelor enumerăm: - dimensiunea rețelei (în organizațiile mari apar subgrupuri care asigură comunicarea directă între fiecare dintre membrii lor); - densitatea rețelei; - gradul de conectivitate; - accesibilitatea la fiecare dintre actori; - distanța dintre actori (timpul necesar pentru transmiterea informației); - ponderea legăturilor reciproce față de cele tranzitive. Teoria rețelelor sociale a adus un punct de vedere alternativ: atributele indivizilor sunt mai puțin importante decât legăturile și relațiile lor cu alți actori din cadrul rețelei (Ионцев В. А., 1999).

6. Teoria spațiilor sociale stransnaționale

La etapa contemporană diasporele sunt identificate drept ”colectivități sociale care există dincolo de frontierele de stat, reușind în timp să: a) susțină o identitate națională, culturală sau religioasă colectivă printr-un sentiment de coeziune internă și legături susținute cu o patrie reală sau imaginară; b) manifestă capacități de promovare a intereselor colective ale comunității sociale, prin dezvoltarea unui cadru organizatoric intern și link-uri transnaționale” (Safran W., 1991). Cuvintele: „cetățeni de origine națională”, „non-rezidenți”, „a doua generație”, „născuți în străinătate”, „lucrătorii migranți”, „migranți temporari sau sezonieri”, sunt uneori folosite ca sinonime pentru ”diasporă”. Termenul „diasporă” a ajuns treptat să fie identificat cu sensul de „comunitate transnațională” (Smith R.C., 2003). Migrația transnațională circulatorie „sat - țări străine” se dovedește a fi un fenomen de rețea. Desfășurarea ei implică activarea și dezvoltarea unor rețele sociale complexe, locale și transnaționale, direct dependente de structura socială a țării și de istoriile de migrație pentru diferite categorii de comunități și segmente sociale. Declinul navetismului rural-urban și sporirea migrației de revenire sat-oraș au contribuit hotărâtor la crearea presiunii sociale pentru migrațiile circulatorii la începutul anilor 1990. Asupra acestui fenomen au acționat și oportunitățile date de rețelele sociale familiale, etnice, religioase preexistente anului 1990. Ulterior, valorile secundare și terțiare de migrație circulatorie din sate în străinătate au fost susținute de rețelele create prin migrațiile din valul I și prin noile rețele transnaționale dezvoltate în conexiune cu procese diverse, precum migrația definitivă, forme particulare ale globalizării prin comunități culturale transnaționale, afaceri, etc. Transnaționalismul prezintă mai multe direcții de cercetare: • Prima direcție se referă la diversele relații (economice, familiale, religioase, politice) pe care migranții le mențin cu țara de origine; • A doua direcție se focalizează pe raporturile migranților cu țara de destinație și cu cea de origine; • A treia direcție analizează legăturile migranților întorși acasă, cu fosta țară de destinație. Ceea ce deosebește această perspectivă asupra migrației internaționale de alte teorii este accentul pus pe locul de origine al migranților.

Transnationalismul folosește diferite concepte în analiza migrației. • Transmigranții sunt definiți ca fiind acei migranți ale căror experiențe de viață transcend granițele statelor națiune și care dezvoltă și mențin relații multiple - familiale, economice, sociale, organizaționale, religioase și politice – peste aceste granițe. • Noțiunea de creolizare - combinarea de către imigranți a tradițiilor din țara de origine și de destinație în diferite situații particulare. • legăturile permanente între migranți și comunitatea de origine, conduc la apariția

unor spații sociale transnaționale sau translocale în care se fasonază identități noi, multiple în care sunt exersate o varietate de forme vechi și noi de putere sau dominație (Portes, 1997).

- Un concept înrudit spațiului transnațional este cel de câmp social - «un set de rețele interconectate de relații sociale prin care idei, practici și resurse sunt schimbate, organizate și transformate». Aici fiecare persoană devine un ”nod” conectat cu altele pentru a forma o rețea (Ионцев В. А., 1999).

- comunitate transnațională (...) include un număr tot mai mare de oameni ce trăiesc vieți duble. Membri sunt cel puțin bilingvi, se deplasează cu ușurință între diferite culturi, adesea dețin locuințe în două țări, și urmăresc interese economice, politice, și culturale ce necesită prezența simultană în ambele țări (Haas H., 2010:230).

- antreprenorii transnaționali - se deplasează în străinătate de cel puțin două ori pe an, succesul afacerii lor fiind condiționat de legăturile întreținute în mod constant cu parteneri din una sau mai multe țări străine (Portes et al., 2005).

- remitențe sociale - «ideile, comportamentele, identitățile, și capitalul social care circulă dinspre comunitățile de destinație spre cele de origine» (Levitt, 1998:926)

Remitențele sociale sunt clasificate în trei categorii: structuri normative - idei, valori și credințe sisteme de practici - acțiunile modelate de structurile normative capitalul social. Remitențele sociale se transmit în interiorul unor rețele sociale (familiale, de prieteni, vecini, colegi de serviciu, etc.). Impactului acestora în comunitatea de origine depinde de tipul mesagerului (persoanele aflate în vârful piramidei sociale aveau mai multă influență).

Impactul remitențelor sociale este «pozitiv și negativ» (Levitt, 2004). Efecte pozitive - dezvoltarea zonei de origine a migranților, anumitor comportamente sociale și competențe însușite în țara-gazdă, remitențele economice - banii trimiși în țara de origine de către migranți. Efecte negative - apariția unei «culturi a emigrării» în rândul comunității de origine, duce la absența bărbaților și femeilor în cei mai productivi ani ai vieții lor. Unii cercetători și-au pus întrebarea, dacă migrația conduce la dezvoltarea țării de origine sau o împiedică? Remitențele reprezintă cea mai importantă sursă de finanțare a țărilor în curs de dezvoltare (mai importante decât investițiile străine directe sau ajutoarele oficiale primite de aceste țări). UNDP estima ca aprox 500 milioane de persoane din întreaga lume beneficiază de aceste remitențe.

Remitențele economice și economiile aduse de migranți cu ocazia vizitelor în țara de origine, au ca prima țintă investiția în locuințe, achiziționarea de alte bunuri imobiliare sau întreținerea gospodăriei: Studiile despre utilizarea remitențelor semnalează că locuința este cea care mobilizează în mod sistematic cheltuielile și investițiile migranților. Cercetările sociologice întreprinse în Polonia arată, de asemenea, cum «costul ridicat al locuințelor în relație cu veniturile» a constituit principalul factor ce a cauzat emigrarea tinerilor (Gualda E., 2012).

Remitențele, ca și preocuparea de a investi într-o casă, în țara de origine, au contribuit la dezvoltarea economică a regiunii, prin apariția actorilor intermediari, în special, în domeniul construcțiilor și al materialelor de construcție. În cazul migranților senegalezi, observăm două tipuri de remitențe economice: remitențe individuale, trimise familiilor din țara de origine, și remitențe colective, care au ca scop realizarea unor echipamente și dotări publice - fie în zonele rurale de proveniența ale migranților, fie în Touba. Mai mult, migrantii senegalezi investesc în imobiliare (terenuri și clădiri), în domeniul transporturilor în comun (în condițiile unei rețele de cale ferată slab dezvoltate), în comerțul cu automobile, în comerțul cu materiale de construcții, aduse din Italia. În 2013, remitențele reprezentau 10,9% din PIB. În 1992, 39% dintre imigranții portughezi din Franța dețineau o locuință în Portugalia,

famiiliile de portughezi care beneficiau de o locuință secundară fiind mai numeroase decât cele de francezi (Beluschi G., 2015).

Sarah L. Lopez (2010) propune conceptul de «casă a remitențelor», definită de Lopez ca fiind « o locuință construită cu bani câștigați de un migrant mexican în Statele Unite, migrant ce trimite dolari – remite - în Mexic cu scopul realizării casei visurilor» (Schiller, N. G., Faist, T., 2013). Casa remitențelor contrastează puternic cu vechile construcții și este expresia unui stil de viață occidental, însușit în țara-gazdă. Având mai mult o funcție simbolică decât economică sau practică, această locuință încorporează în designul ei elemente culturale «importate», preluate sau reinterpretate în context local. Materialele de construcție tradiționale, realizate sau prelucrate manual, sunt înlocuite cu altele, produse pe cale industrială, precum cărămida, cimentul, aluminiul, oțelul etc. Funcția de reprezentare a acestei case a remitențelor este și mai pregnantă în cazul liderilor comunității mexicane din Boston, care construiesc adevărate vile de lux în țara de origine, după modelul locuințelor americanilor înstăriți, în timp ce în țara gazdă locuiesc în case sau apartamente modeste. În Pakistan sau Ghana, migrații adoptă soluții arhitecturale și sisteme constructive ineficiente, copiind modelele occidentale (considerate superioare oricărei referințe locale) fără a le adapta la condițiile climatice și geo-morfologice ale regiunii sau țării de origine. Migrația a condus și la ridicarea prețurilor terenurilor, materialelor de construcție, la salarii mai mari pentru cei angajați în sectorul construcțiilor. Printre efectele negative ale migrației internaționale este și fenomenul "brain drain", ce duce la pierderea capitalului uman al țărilor mai puțin dezvoltate. Între 1965 și 1975, aprox 100000 de ingineri, fizicieni și profesori (împreună cu familiile lor) au migrat din India în Statele Unite. Adevărată competiție între țările dezvoltate în atragerea capitalului uman din țările mai slab dezvoltate, se prezintă prin sisteme preferențiale de intrare pentru cei calificați în anumite domenii (inginerie, IT, medicină, educație) etc. (Stănică S., 2013).

7. Concluzii

În concluzie, putem conchide, că teoriile sociologice ale migrației, cercetează cauzele care explică migrația, felul în care se autosustine fenomenul migrației, modul și instrumentele de integrare/aculturație, consecințele culturale, economice și sociale pe care le suportă migrații, țara de destinație și țara de origine. Însă, fenomenul și consecințele migrației depind de politicile promovate în practica existentă a statelor, la nivel mondial și național, state, aflate în stadii diferite de avansare, iar pentru îmbunătățirea calității vieții sociale a populațiilor, în diversele țări se utilizează diferite instrumente sociale și statale, în dependență de nivelul de dezvoltare al acestor state, de puterea de afirmare a lor în economia și politica globală. Teoriile sociologice sunt centrate mai mult pe constatări factologice, decât pe soluții teoretico-practice.

Bibliografie:

- Badin M. (2013). Los inmigrantes rumanos en la prensa. Caso Heraldo de Aragón y El Periódico de Aragón (2002-2012), Teză de doctorat.
- Bădescu I. (2013). Migrația internațională ca problemă socială. Studiu de caz: migrații pentru muncă din Italia. Disponibil la adresa: <http://sociologia-azi.ro/wpcontent/uploads/2013/10/Chestiunea-sociala-a-migratiei-pentru-munca.pdf> (consultat la data de 14/09/2017).
- Beciu C. (2012). Fenomenul migrației forței de muncă și formarea publicului diasporic: impactul asupra spațiului public și practicilor instituționale.

- Proiect de cercetare exploratorie PN II IDEI, 2009 – 2011. Disponibil la adresa <http://www.comunicare.ro/diasporic/> (consultat la data de 01/02/2015).
- Beluschi G. (2014). Entre organización social y políticas públicas: Pautas residenciales de familias rumanas romanías en Granada. *Sociologia*, p. 153-173.
- Bernat M. J. S., Gimeno, C. Iguales però menys: la colònia romanesa a Castelló. *Migración e interculturalidad: de lo global a lo local*, 2006., págs., 169-218.
- Berry J. (1997). Immigration, Acculturation and Adaptation // *Applied Psychology: An International Review*. Vol.46 (1).
- Bijak J. (2013). Integrated modeling of European migration in *Journal of the American Statistical Association*, 108, (503), pp. 801-819.
- Bourhis R.Y., Moise L.M., Pereault S., Senegal S. (1997). Towards an Interactive Acculturation Model: A Social Psychology Approach // *International Journal of International*. Vol.32(6).
- Boyd M. (2015). Family and personal networks in international migration: Recent developments and new agenda // *International Migration Review*. 23(3). p. 238-270.
- Ciobanu O. Multiple Migration Flows of Romanians. *Mobilities*, 10:3, 2015, p. 466-485.
- Dimensiuni ale aculturației: una, două, sau multe. *Psihologia Resurselor Umane*, 13 (2015), p. 25-31 © Asociația de Psihologie Industrială și Organizațională (APIO) <http://pru.apio.ro/index.php/prujournal/article/viewFile/409/425>
- Добренъков В. И., Кравченко А.И. (2000). Социология: В 3 т. Т. 2. Социальная структура и стратификация. М.: ИНФРА-МС. 477-483.
- Eisenstadt S.N. (1954). *The Absorption of Immigrants: A Comparative Study Based Mainly on the Jewish Community in Palestine and the State of Israel*. London: Routledge&Kegan Paul.
- Faist T. (2000). *The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces*. Oxford: Oxford University Press, London.
- First J.W., Carrera J.W. (1988). *New Voices: Immigrant Students in U.S. Public Schools*. Boston: National Coalition of Advocates for Students.
- Foner N. (2000). Beyond the Melting Pot Three Decades Later: Recent Immigrants and New York's New Ethnic Mixture, *International Migration Review*, 34(1), pp. 255–262.
- Foner N., Alba R. (2008). Immigrant religion in the US and Western Europe: Bridge or barrier to inclusion?, *International Migration Review*, 42(2), pp. 360-392.
- Fons J. R. Van de Vijver (2015). Universitatea Tilburg, Olanda, Universitatea Nord-Vest, Africa de Sud, Universitatea din Queensland, Australia, Received March 29, 2015. Traducere realizată de psih. drd. Daniela Moza, Universitatea de Vest din Timișoara: În Dimensiuni ale aculturației: una, două, sau multe. *Psihologia Resurselor Umane*, 13 p. 25-31 © Asociația de Psihologie Industrială și Organizațională (APIO) <http://pru.apio.ro/index.php/prujournal/article/viewFile/409/425>
- Garcia A. (2009). La inmigración latinoamericana en España en el siglo XX, *Investigaciones Geográficas, Boletín del Instituto de Geografía*, Núm. 70, pp. 55-70I.
- Garner S. (2007.) *The European Union and the racialisation of immigration 1985–2006. Race/Ethnicity: Multidisciplinary Global Perspectives* 1(1), p. 61–87.
- Gordon M. M. (1964). *Assimilation in America Life: The Role of Race, Religion, and National Origins*. New York: Oxford University Press.
- Gualda E. (2012). Migración circular en tiempos de crisis. Mujeres de Europa del Este y africanas en la agricultura de Huelva, *Estudios Sociales e Intervención Social*, 97/3, p. 613-640.

- Haas H. (2010). Migration and Development: A Theoretical Perspective, *International Migration Review*, 44 (1), p. 227 – 264.
- Ионцев В. А. (1999). Международная миграция населения: закономерности, проблемы, перспективы: дисс. на соиск. уч. степ, д-ра эконоом, наук: 08.00.05 / В: А. Ионцев. – М.: МГУ, 470 с.
- Klein J., Fontan J. (2004). La mobilisation du capital socio-territorial: le cas du technopôle Angus. *Lien social et Politiques*, (52), p.139–149.
- Kritz M. M., Lim L. L., Zlotnik H. (1992). *International migration systems: A global approach*. Oxford: Clarendon Press
- Lee E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), p. 47-57.
- Levitt P., Sorenson N. N. (2004). *Global Commission on International Migration. Global migration perspectives: The transnational turn in migration studies*. Geneva: Global Commission on International Migration
- Lutterbeck D. (2006). Policing migration in the Mediterranean. *Mediterranean Politics*. 11, 1, p.59-82.
- Mabogunje A. L. (1970). Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration. *Geographical Analysis*, 2, 1, p.1-18.
- Mallarach I. J., Vilagrassa I. J. (2002). Los procesos de desconcentración urbana en las ciudades medias españolas, *Ería*, 57, p. 57-70.
- Massey D. S., Arango J., Hugo G., Kouaouci, A. (1993). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review*, 19 (3), p. 431-466.
- Massey D.S., Arango J., Hugo G., Kouaouci A., Pellegrino A, Taylor E.J. (2005). *Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium*. New York: Oxford University Press
- Massey D.S. (1999). Why Does Immigration Occur? A Theoretical Synthesis, in: *The Handbook of International Migration: the American Experience*, ed. by C. Hirschman, P. Kasinitz & J. De Wind. New York: Russell Sage, pp. 34–52.
- Nacu A. (2011). The politics of Roma migration: Framing identity struggles among Romanian and Bulgarian Roma in the Paris region. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 37, 1, p.135-150.
- Navaz L. (2007). Familias en movimiento. El caso de las mujeres rumanas en España. *Migraciones* nr. 21. p.235-257.
- Pajares M. (2007). Inmigrantes de un país de la unión europea: red social, inmigración irregular y acceso al empleo de los inmigrantes rumanos. *Migraciones* nr. 21., p.191-212.
- Pardo P. (1995). Un réseau de peintres en bâtiment colombiens. *Hommes et Migrations*, n° 1187.
- Park R.E. (1913). *Race and Culture*. Glencoe: Free Press, p. 1950.
- Perez A. (2015). La decisión de retornar en tiempos de crisis. Una perspectiva comparada de los migrantes ecuatorianos y rumanos en España. *Migraciones*, 37, p. 171-194.
- Petersen W. A (1958). *General Typology of Migration // American Sociological Review*. 23 (3), June.
- Petroff A. (2017). Una aproximación a los métodos mixtos a partir de las trayectorias migratorias de profesionales rumanos en Barcelona. *Empiria*, 36, p. 15-38.
- Portes A., Fernandez-Kelly P., Haller W. (2005). Segmented assimilation on the ground: The new second generation in early adulthood, *Ethnic and Racial Studies*, (28), p. 1000–1040.

- Portes A. (1997). Immigration Theory for a New Century: Some Problems and Opportunities, *International Migration Review*, 31(4), pp. 799–825.
- Ravenstein E.G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Royal Statistical Society*. №48.
- Rumblom H. (1994). Swedish Multiculturalism in a Comparative European Perspective, *Sociological Forum*, 9(4), pp. 623–640.
- Rumbaut R.G. (1999). Assimilation and Its Discontents: Ironies and Paradoxes, in: *The Handbook of International Migration: the American Experience*, ed. by C. Hirschman, P. Kasinitz & J. De Wind. New York: Russell Sage, p. 172–195.
- Рыбаковский Л.Л. (2001). Изучение миграционных процессов в России и формирование научных направлений // *Миграция населения*. Вып. 1. М.
- Safran W. (1991). Diasporas in modern societies: Myths of Homeland and Return. // *Diaspora: A Journal of Transnational Studies*. Vol.1 (1), p.83–99.
- Sarrazin T. *Deutschland schafft sich ab*. Berlin: Deutsche Verlags Anstalt, 2010.
- Saunders, J. B., Fiddian-Qasmiyeh, E., Snyder, S. (2016). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads*. New York: Palgrave Macmillan
- Scheffer P. (2011). *Immigrant Nations*. New York: Wiley.
- Schiller, N. G., Faist, T. (2013). *Migration, Development, And Transnationalization: A Critical Stance*. New York, NY: Berghahn Books
- Smith R.C. (2003). Diasporic Memberships in Historical Perspective: Comparative Insights from the Mexican, Italian and Polish Cases. // *International Migration Review*. Vol.37 (3), p.724-759
- Şchiopul I. (1913). *Românii din America*, „Luceafărul”, Sibiu, an XII, nr. 7-14/ , p. 293-294.
- Sociological Theories of International Migration: The Case of Refugees // The Sociology of Migration*. p. 331 — 339.
- Stark O., Bloom D. E. (1985). The new economics of labor migration. *The American Economic Review*, 75(2), p. 173-178.
- Stănică S. (2013). Diaspora și fenomenul de Brain-drain. // *Revista română de sociologie*. Anul XXIV, nr.5–6. - București, p.387–401.
- Stouffer S. A. (2014). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance. *American Sociological Review*, 5,(6), p.845-867.
- Szreter S., Woolcock M. (2004). Health by association? Social capital, social theory, and the political economy of public health. *International Journal of Epidemiology*, 33, 4, p.650-667.
- Variants Annals of the American Academy of Political and Social Science* (1993). 530, pp.74–96.
- Vertovec S., Wessendorf S. (2010). Introduction: assessing the backlash against multiculturalism in Europe, in: *The Multiculturalism Backlash: European Discourses, Policies and Practices*, ed. by S. Vertovec, S. Wessendorf. London: Routledge, p. 1–32.
- Vlase I. (2004). Hommes et femmes en migration: d'un village roumain a Rome. *Migration/Société*, Paris-CIEMI, nr. 93-94 p. 47-60.
- Wallerstein I. (1978). World-system analysis: theoretical and interpretative issues. B. Kaplan, *Social Change in the Capitalist World Economy*, Beverly Hill, Sage, p.219-236.